

”Man skal altid reagere!”

- en materialesamling til dvd'en ”Man skal altid reagere!” - om forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb

Denne materialesamling indeholder:

- Tommefingerregler for medarbejder og ledere
- Roller ved mistanke om seksuelle overgreb
- Inspiration og eksempler på forebyggelsespolitik og procedurer ved mistanke om seksuelle overgreb
- Til undervisningsbrug: Spørgsmål til dialog om de tre cases på ”Man skal altid reagere!”
- Kontaktliste over rådgivnings- og støttecentre, videntcentre, handicaporganisationer
- Oversigt over straffelovens regler med særlig henblik på seksuelle overgreb samt relevante regler i den sociale lovgivning samt andre regler
- Øvelser der med fordel kan anvendes i undervisning og dialog om forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb
- SUS' publikationer om forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap

Tommelfingerregler – ved mistanke om seksuelle overgreb

Det kan du gøre som professionel, der arbejder med mennesker med handicap

Hvis du får mistanke om, at en fx elev, bruger eller en beboer har været udsat for et seksuelt overgreb, er det vigtigt at bevare roen og overblikket. Nedenfor følger en række vigtige *tommelfingerregler* for medarbejdere og ledelse.

Lyt, observer og dokumentér

Lyt til personen - men husk, at det er politiets opgave at afhøre og udrede sagen. Skriv ned, hvad du hører, og hvad du selv spørger om, men forsøg ikke selv at komme længere til bunds i sagen. Det er vigtigt for sagens videre forløb, at vidneudsagn er så autentiske som muligt - derfor skal vedkommende fortælle om sine oplevelser til færrest mulige.

Bevar beviser

Sørg om muligt for at bevare beviser. Hvis overgrebet har fundet sted for nylig, er det vigtigt, at den der har været udsat for overgreb ikke går i bad, og ikke vasker tøj eller sengetøj, inden politiet kontaktes.

Skadestue og behandling

Henvi til akut skadestue/lægeundersøgelse og behandling. Hvis overgrebet er meldt til politiet, vil de typisk være til stede på skadestuen og sørge for at sikre eventuelle beviser ved en korrekt undersøgelse. Tal ikke om din mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Kontakt politiet så tidligt i forløbet som muligt

Det lokale kriminalpoliti kan rådgive om den bedst mulige håndtering af sagen - en uformel kontakt til politiet kan i mange tilfælde være til hjælp. Først når der indgives formel anmeldelse, opretter politiet en sag. Sker det, er det politiet, der har ansvar for at efterforske sagen.

Kontakt forvaltningen

Kontakt forvaltningen i kommunen, hvis du har mistanke om, at overgrebet er begået af en forælder eller en anden pårørende. Forvaltningen kan da udpege en personlig værge for den krænkede. Indtil denne er fundet kan fx bo- eller servicetilbuddet sammen med kommunen aftale retningslinjer for, hvordan samværet mellem den udsatte og forælder eller pårørende kan finde sted.

Tag kontakt til de pårørende

Kontakt de pårørende så tidligt som muligt og informér dem om, hvad der er sket, og hvordan I håndterer sagen. Hold de pårørende løbende orienteret. Afhængig af det konkrete tilfælde, fx hvis der er mere end én person involveret, kan det være nødvendigt at informere pårørende til øvrige elever, beboere eller brugere på det sted, hvor den udsatte er. I disse tilfælde vil mistanken hurtigt blive kendt. Klar information til de involverede parter, fx blot om, at sagen er overgivet til politiet, er vigtig for at mindske den utryghed, der ofte opstår i forbindelse med mistanker om seksuelle overgreb.

Tag hånd om ofret

Støt, vis forståelse for ofret og giv den nødvendige omsorg og rådgivning om, hvordan han eller hun kan få hjælp og fremover kan blive bedre til at beskytte sig selv mod overgreb. Det kan bl.a. andet ske ved seksualundervisning, ved træning i at identificere faresituationer og ved at lære redskaber til at sige fra og beskytte sig. Et egentligt behandlingsforløb kan eventuelt iværksættes senere. Her kan handleplaner være et nyttigt redskab.

Tag hånd om krænkeren

I de situationer, hvor offer og krænker er beboere eller brugere samme sted, kan der være et særligt dilemma. Der skal selvfølgelig tages hånd om begge. Der kan være lige så stort behov for støtte til og en særlig indsats over for krænkeren, som kan have brug for hjælp til at håndtere sin egen seksualitet. I den forbindelse kan man eventuelt inddrage en seksualvejleder.

Ved begrundet mistanke om et overgreb mellem to beboere på samme botilbud, bør krænkeren så vidt muligt tilydes en anden bolig. Det samme kan være tilfældet på en undervisningssted. Hvis det ikke er muligt, kan man evt. tilbyde ofret et

andet sted at bo eller gå i skole. I sådanne tilfælde er det vigtigt at tilrettelægge den pædagogiske omsorg og indsats, så ofret ikke føler flytningen som tillidsbrud, afvisning eller straf.

Hvis krænkeren er en ansat

Hvis der er mistanke om, at overgrebet er begået af en ansat, skal den pågældende fritages fra arbejde, så længe undersøgelse står på. Kontakt amtets/kommunens løn- og personalekontor for råd og vejledning i sådanne tilfælde. Hvis en ansat begår et seksuelt overgreb, vil det få konsekvenser for ansættelsen. En dom for overgreb vil medføre afskedigelse.

Vurder, om der er behov for professionel krisehjælp

Det er ledelsens ansvar at sørge for den nødvendige omsorg for de implicerede. Det er vigtigt på forhånd at afklare, hvordan omsorgen og eventuel krisehjælp skal gives - hvem har behov for støtte og eventuel professionel krisehjælp (ofret, de pårørende, personalet, den mistænkte), og hvem der kan give den nødvendige hjælp.

Kontakt til medierne

Aftal, hvordan I vil håndtere eventuelle henvendelser fra medierne. Lad eventuelt socialforvaltningen tage sig af henvendelser fra medierne. Dels for at skåne medarbejderne, dels for at sikre kontinuitet i kontakten med pressen.

Bearbejdet udgave af "Forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb i dag- og døgntilbud i Vejle Amt".

Roller ved mistanke om seksuelle overgreb

Medarbejdernes rolle

Som medarbejder og pårørende kan man lytte, vise forståelse og hjælpe brugeren med akut at søge rådgivning og professionel hjælp, anmelde overgrebet til politiet og etablere foranstaltninger, der på sigt kan skabe en tryk hverdag for brugeren igen. Det er vigtigt ikke at begynde at afhøre og efterforske sagen, da det er politiets arbejde. Men det kan være en god ide at skrive samtalen ned – det man hører og selv spørger om.

Det kan være forskelligt, hvem vedkommende har behov for at snakke med efter et overgreb. Nogle har behov for at snakke med en professionel udefra, fx en psykolog eller en seksualvejleder. Andre har behov for at snakke med en person, de kender og er trygge ved.

Det er vigtigt, at man som medarbejder eller pårørende er opmærksom på den pågældendes ønsker i forhold til støtte og hjælp og i forhold til, hvem der er ønske om at tale med. Det kan være en god ide at klargøre, hvad der er behov for, og hvem det er, der dikterer behovet.

Offentligt ansatte, som får viden eller mistanke om et seksuelt overgreb mod børn eller unge, har pligt til at underrette kommunen. Men uanset om den, der har været udsat for et overgreb, er barn eller voksen, og uanset om man er offentlig ansat eller ej, bør man altid reagere på seksuelle overgreb.

Ledelsens rolle

Ledelsen skal medvirke til at skabe en åbenhed om og forståelse for risici for seksuelle overgreb. Ledelsen skal være med til at iværksætte tiltag, der gør det lettere at håndtere situationer, hvor der er viden eller opstår mistanke om overgreb. Ledelsen skal hurtigst muligt orienteres i sager om seksuelle overgreb. De har en særlig rolle i forhold til at vurdere, planlægge og koordinere forløbet i en sag om et seksuelt overgreb, hvor den kommunale eller amtskommunale forvaltning er en væsentlig samarbejdspartner.

Ledelsens opgave er blandt andet at sikre, at regler om fx tavshedspligt og underretningspligt overholdes. Er der tale om en mistanke mod en ansat, skal også den ansattes faglige organisation inddrages. Ofte vil det desuden være ledelsen, der træffer beslutning om at anmelde sagen til politiet. Det er også ledelsens opgave at vurdere, hvornår og hvordan det øvrige personale skal informeres.

Og det er ikke mindst ledelsens opgave at vurdere, hvordan den udsattes pårørende kan inddrages på en relevant måde, der er i overensstemmelse med den udsattes ønsker.

Endelig har ledelsen det overordnede ansvar for, at den, der har været udsat for et overgreb, får den nødvendige støtte og hjælp i situationen, samt at der er muligheder for hurtig faglig og personlig rådgivning til de medarbejdere, der er involveret.

Forvaltningens rolle

Socialforvaltningen kan rådgive bo- og dagtilbud o.l. om de mange forskellige aspekter af en sag og vil typisk håndtere henvendelser fra medierne. I tilfælde, hvor der er tale om en mistanke mod en ansat, vil der være brug for afklaring af – samt råd og vejledning i forhold til – ansættelsesmæssige forhold.

Det kan forvaltningens løn- og personalekontor være behjælpelig med.

I sager, der vedrører børn og unge under 18 år, har socialforvaltningen ifølge Serviceloven en særlig forpligtigelse til at iværksætte undersøgelser af barnets og familiens samlede situation. Som en del af denne undersøgelse har forvaltningen mulighed for at indhente yderligere oplysninger fra andre, der har kendskab til familiens situation.

Politiets rolle

Seksuelle overgreb er strafbare og kan anmeldes til politiet, som kan rejse en straffesag. Politiet kan bede om, at der gennemføres en lægelig undersøgelse, da spor fra overgrebet kan være vigtige beviser i en eventuel retssag. Men også overgreb, der har fundet sted tidligere, og hvor der ikke længere kan sikres fysiske beviser, kan anmeldes.

Som et led i efterforskningen af en sag har politiet brug for en beskrivelse af, hvad der er sket. Politiet vil derfor sædvanligvis ønske at afhøre den udsatte. Medarbejderne vil i den forbindelse være vigtige samarbejdspartnere for politiet, da de kan bidrage med væsentlige informationer om den udsattes generelle funktionsniveau. I nogle tilfælde kan politiet ønske, at fx den udsattes kontaktperson er med til afhøringen. Det vil bero på en konkret vurdering, om afhøringen gennemføres på politistationen eller i den udsattes eget hjem. På samme måde er der, hvis konkrete omstændigheder (som fx den udsattes psykiske tilstand) taler for det, mulighed for, at afhøringen optages på video, så den udsatte ikke behøver at afgive vidneudsagn i retssalen.

I politiets arbejde med at efterforske sagen vil de indsamle beviser, indhente vidneudsagn, og hvis der er en mistænkt, vil de afhøre vedkommende. Hvis anklagemyndigheden herefter vurderer, at der er grundlag for det, sigtes den pågældende. Der kan gå uger eller måneder, fra anmeldelsestidspunktet til domstolene behandler sagen. I denne periode vil den udsatte have behov for særlig støtte.

Familiens rolle

Det kan være meget nyttigt med et godt samarbejde med et muligt offers familie og pårørende i situationer, hvor der er mistanke eller viden om et seksuelt overgreb. At være forældre til et barn eller en ung med psykisk eller fysisk handicap er på en række områder anderledes end at være forældre til et normalt fungerende barn – også når barnet bliver voksent. Et barn med psykisk eller fysisk handicap udvikler sig ikke i samme omfang som andre børn. Det kan fx betyde, at et voksent menneske med psykisk og/eller fysisk handicap i sin intellektuelle udvikling svarer til et barn i fire-fem års alderen. I den situation kan det være svært for forældrene at indse, at deres handicappede barn er blevet voksen – og også har et seksualliv. For at sætte rammerne for et samarbejde med forældre til voksne mennesker med psykisk funktionsnedsættelse, er det en god ide at drøfte samarbejdsformen både med de enkelte brugere og i personalegruppen. Man kan fx udarbejde en generel politik for, hvilke informationer forældre skal have. Og supplere denne politik med individuelle retningslinjer for forældresamarbejdet, der fastlægges i dialog med den enkelte bruger.

Hvad med krænkeren?

Mennesker med psykisk eller fysisk handicap begår også seksuelle krænkelser og overgreb. Og denne gruppe mennesker kan også have brug for behandling. I visse tilfælde vil der være tale om adfærd, der kan reguleres. Men at ændre de dybereliggende årsager til, at et menneske krænker en anden, kan kræve behandling fra specialister. Der kan dog også være tilfælde, hvor hverken pædagogik eller terapi er tilstrækkeligt, og hvor problemerne må løses ved praktiske foranstaltninger, der hindrer overgreb. Hvis krænkeren er en udefrakommende, er det lederens opgave, efter aftale med den udsatte, at anmelde overgrebet til de rette instanser.

Uddrag fra idékataloget "Forebyggelse og håndtering. Seksuelle overgreb mod mennesker med psykisk funktionsnedsættelse". Kan bestilles på sus@sus.dk og tlf. 3393 4450.

Inspiration og eksempler på forebyggelsespolitik

I denne materialesamling præsenteres her eksempler på politikker, der på meget forskellig vis sætter forebyggelse af seksuelle overgreb på dagsordenen. Der er tale om både seksualpolitikker med fokus på støtte og udvikling af seksualiteten hos mennesker med handicap samt om politikker der har fokus på forebyggelse af seksuelle overgreb.

Politik til forebyggelse af seksuelle overgreb

I arbejdet med at formulere en seksualpolitik er det naturligt også at drøfte personalets egne normer og adfærd. Men selvom man i det pædagogiske arbejde bruger sin egen person som 'arbejdsredskab', er det vigtigt at huske, man er professionel og at reflektere over både egen og andres adfærd og handlinger. En åben dialog er med til at sikre, at man i hverdagen ikke kommer til at overskride beboernes ønsker, og at personalets grænser og normer respekteres.

Inspiration til politik

Nedenfor er listet nogle emner, problemstillinger og spørgsmål, som kan bruges til inspiration i arbejdet med at formulere en seksualpolitik.

Personalets indsats

- Hvordan taler personalet med beboerne om seksualitet?
- Hvordan kan man bedst være med til at lære beboerne, hvad deres rettigheder er, og hvordan de kan undgå overgreb?
- Hvor meget ved personalegruppen om tegn og signaler på seksuelle overgreb - og hvordan skal der handles på dem?

Hvad gør man, når det er sket?

- Hvordan handler man på et signal om overgreb?
- Hvordan støtter personalet i praksis en beboer, der har været udsat for et seksuelt overgreb?
- Hvem støtter beboeren, og hvad består støtten i?

Hvor skal hjælpen komme fra?

- Hvordan håndterer man en situation, hvor en af beboerne har begået et seksuelt overgreb mod en medbeboer?
- Hvordan tilrettelægger personalet indsatsen i forhold til krænkeren - og er der behov for hjælp til det?
- Hvor skal hjælpen komme fra?

Kan man mistænke en kollega for overgreb?

- Hvordan håndterer personalegruppen en mistanke om, at en kollega har begået et overgreb?
- Hvordan håndterer personalegruppen det fremtidige samarbejde, hvis kollegaen frifindes eller tiltalen frafaldes?

I arbejdet med udarbejde en seksualpolitik kan man fx gøre brug af en seksualvejleder. Seksualvejlederne kan både yde individuel rådgivning og vejledning i forhold til beboere og være med til at starte en dialog om seksualpolitik. Vejlederen kan også hjælpe med at finde litteratur, spil og film om emnet.

Eksempel 1: Botilbuddet Hulegården

Hulegården i Københavns Amt er et amtsligt bo- og dagtilbud voksne udviklingshæmmede. Her er seksualpolitikken udarbejdet i et samarbejde mellem beboerne og et team af seksualvejledere på botilbuddet. Seksualpolitikens titel har brugerne bestemt.

Kald det kærlighed - seksualpolitik for botilbuddet Hulegården

Respekt:

Jeg bestemmer selv, hvem jeg vil være kæreste med:

Jeg kan selv vælge, om det skal være en mand eller en kvinde

Mine venner bestemmer ikke

Pædagogen bestemmer ikke
Mine forældre bestemmer ikke.

Jeg bestemmer selv, hvad jeg vil være med til:

Om jeg har lyst til at kysse
Om jeg har lyst til at kæle og røre
Om jeg har lyst til at bolle.

Jeg skal være ærlig:

Jeg må ikke opdigte/fortælle løgnehistorier, der går ud over andre.

Jeg skal mærke mig selv og lytte til andre:

Min kæreste
Mine venner
Dem jeg bor sammen med.

Jeg skal respektere et nej:

Jeg har ret til at sige nej - også selvom vi er kærester
Andre har ret til at sige nej
Det er ulovligt ikke at stoppe, når en anden siger nej.

Lyst og glæde:

Kæle og røre ved mig selv
Være sammen med én jeg kan lide
Kæle med min kæreste
Kysse hinanden
Hjertet banker hurtigt
Kroppen føles varm
Det er dejligt at elske
Bagefter har vi det rart
Vi kan snakke og hygge os sammen.

Jalousi:

Jeg kan godt tale og danse med andre, selvom jeg har en kæreste
Jeg kan snakke om jalousi med min kæreste
Jeg kan snakke om jalousi med personalet.

Sikker sex:

Hvis du vil undgå kønssygdomme:

Brug kondom på pikken - må kun bruges én gang
Hvis du vil undgå graviditet: brug prævention.

Etik:

Personalet skal respektere:

Det er mit liv – mit hjem
At ringe/banke på min dør
Et nej til besøg eller en snak
Jeg vælger selv, hvem jeg snakker bedst med.

Personalet skal være gode til:

At snakke med mig om følelser, kærlighed og seksualitet, fx:

- Hvordan jeg kæler med mig selv
- Hvordan jeg bruger en dildo
- Fortælle hvordan og hvor jeg kan få hjælp
- Fortælle hvordan og hvor jeg kan finde en kæreste
- At snakke med mig, når jeg er ked af det
- At gå med til lægen/gynækologen.

Seksualpolitikken er udarbejdet af mande- og kvindegrupperne samt seksualvejlederteamet på Hulegården, Københavns Amt. Læs mere på www.stopovergreb.dk

Eksempel 2: Botilbuddet Østergade Kollegiet

Dette eksempel på en forebyggelsespolitik er fra Østergade Kollegiet, der er et specialiseret botilbud for fysisk handicappede, hvor der tilbydes støtte, pleje og omsorg.

Seksualpolitik for Østergade Kollegiet

Professionelle, som får viden - eller - mistanke om et seksuelt overgreb har skærpet pligt til at anmelde det

Forebyggelse af seksuelle overgreb:

- At alle er bekendte med og arbejder ud fra Østergade Kollegiets seksual politik
- Der afholdes bruger- kurser med jævne mellemrum, for at vedligeholde opmærksomhed og åbenhed om emnet.

Det er vigtigt at personalet er opmærksomme på:

- pårørende, ven eller medbeboer, hvis han eller hun beretter om et seksuelt overgreb – også hvis det bare er en hentydning
- at kende tegnene på, at der kan være sket et overgreb
- at tage en eventuel mistanke alvorligt
- at vide at man altid skal henvende sig til lederen ved mistanke eller tvivl, om seksuelle overgreb.

Personale i Østergade Kollegiet vil altid:

- støtte brugerne i deres ret til at sige fra
- støtte brugerne i at berette om og anmelde seksuelle overgreb
- være opmærksom på, at der kan være sket et seksuelt overgreb
- tage en eventuel mistanke alvorligt
- kende regler og procedurer for håndtering og anmeldelse af seksuelle overgreb.

Ved mistanke om straffelovsovertrædelser skal det altid politianmeldes

Kommer en medarbejder undervejs med straffelovsovertrædelse begået mod - eller af - en af vores brugere, skal der straks ske en politianmeldelse*. Desuden bør læge straks kontaktes for undersøgelse*. Medarbejderen orienterer sin leder, men kan denne ikke træffes, bør det ikke have opsættende virkning. Lederen – eller i dennes fravær en stedfortræder – retter samtidig henvendelse til amtets forvaltning. Henvendelsen bør ske telefonisk af hensyn til tidsfaktor og sikkerhed for at rette person i forvaltningen er orienteret.

Det er af stor vigtighed at personalet ikke begynder at udspørge beboeren yderligere, da dette kan have en dårlig indflydelse på politiets efterforskning.

Efterfølgende indsendes indberetningsskemaet evt. vedlagt bilag med uddybende orientering til amtet. Såfremt der er tale om en habil person, der ikke ønsker forholdet indberettet, skal indberetningen ske anonymt. (Skema findes på amtets hjemmeside)

Tvilstilfælde bør også anmeldes til politiet, da kun anklagemyndighed og domstole har kompetence til at afgøre, om der er sket forhold omfattet af straffelovens bestemmelser. Det er således også politiets opgave at forestå efterforskning af mulige strafbare forhold.

For voksne skal det vurderes, hvorvidt vedkommende under hensyntagen til forholdets karakter samt det psykiske funktionsniveau selv kan beslutte, om vedkommende ønsker forholdet anmeldt til politiet. Disse voksne bør også medinddrages i beslutning om evt. kontakt til læge og underretning af pårørende/værge.

Vedrørende seksuelle krænkelse/overgreb

Seksualitet er et privat område, som skal respekteres af personalet. Den enkelte persons seksualitet drøftes derfor kun i personalegruppen, til handleplans møder m.m., hvis det giver anledning til ganske særlig bekymring, eller beboeren selv har anmodet derom. Beder nogen om hjælp, eller kan vi se, at et menneske, der ikke selv kan give udtryk herfor, bliver misbrugt eller er i nød, så har vi ikke bare ret men også en pligt til at skride ind.

Tegn på overgreb (dette er eksempler):

Fysiske tegn på seksuelle overgreb:

- Blå mærker, sår, rifter, hævelser og andre tegn på fysisk vold
- Tøj, som er revet i stykker eller forsvundet
- Rifter og ømhed omkring kønsorganerne
- Seksuelt overførte sygdomme eller graviditet

Psykiske tegn på seksuelle overgreb:

- Ændret personlighed eller adfærd. Ofret gør og siger ting, som han eller hun ikke plejer.
- Lav selvfølelse. Ofret mister troen på sig selv og bliver usikker og selvudslettende.
- Depression. Ofret bliver indadvendt og ulykkelig.
- Tilbagetrækning. Ofret mister kontakt med vennerne eller holder op med at gå ud.
- Søvnløshed. Ofret kan ikke falde i søvn, sover dårligt eller har mareridt.
- Spiseforstyrrelser. Ofret spiser ikke eller kun meget lidt. Ofret spiser usædvanligt meget.
- Tab af færdigheder eller forringet funktionsniveau. Ofret kan ikke længere gøre ting, som han eller hun kunne tidligere.

- Tab af eller forringet taleevne. Ofret kan ikke huske ord, han eller hun plejer at kunne. Ofret stammer.
- Selvskadende adfærd. Ofret slår, sparker, kradser eller bider sig selv. Eller skader sig selv på andre måder.
- Udadreagerende adfærd. Ofret slår, sparker, kradser eller bider andre. Eller skader dem på andre måder.
- Upassende seksuel opførsel eller overdreven fokus på sex. Ofret blottes sig eller rører ved sig selv foran andre.
- Ofret gør overdrevne seksuelle tilnærmelser til andre.

Det er vigtigt at huske, at ingen af tegnene på listen i sig selv er bevis på at der er sket et seksuelt overgreb, men ændringer i adfærden kan være et vigtigt tegn.

***Hvis du får mistanke eller viden om et seksuelt overgreb, så prøv at tage det roligt. Det er vigtigt at handle men ikke i panik.
Seksuelt overgreb er strafbare, men det er vigtigt at du ikke selv begynder at lege "detektiv".***

Eksempel 3: Ferie- og aflastningstilbuddet Granbohus

Personalet på Granbohus har udarbejdet en forebyggelsespolitik ud fra et arbejdsmiljøperspektiv. Politikken indeholder primært retningslinjer for personalets adfærd og arbejde for at mindske risikoen for, at en medarbejder bliver anklaget for at have krænket en beboer.

Forebyggelsespolitik på Granbohus

Granbohus i Frederiksborg Amt er et ferie- og aflastningstilbud til hjemmeboende børn og unge i alderen 0-18 år med fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse.

Personlige værnemidler mod anklager

1. Ansættelsesprocedure

Vi gør opmærksom på, at vi har en politik, hvor vi forventer:

- Åbenhed og gennemsigtighed
- Dialog og kommunikation

2. Åbenhed og gennemsigtighed

- Alt, hvad du foretager dig, skal kunne ses i et blitz-sekund, uden at det kan skabe misforståelse.

3. Dialog og kommunikation

- Er du kommet i en situation, hvor du mener, det kan skabe misforståelser, så lav en skriftlig redegørelse af episoden til dagbog eller til din leder.

Personlige værnemidler - Skolegruppens handleplaner

På børneværelserne:

Når man vækker eller putter et barn, skal døren stå åben eller på klem. Man lægger sig ikke i sengen ved siden af barnet og læser eller lignende, men man kan sidde på sengekanten eller optimalt på en stol ved siden af. Der gives ikke godnatkys.

Nogle af de større børn kan blive lidt forelskede i en medarbejder. Dette kan sætte gang i fantasien, og der kan opstå misforståelser - så hvis barnet ønsker, at vedkommende skal komme ind og sige godnat, er det en god ide, at en kollega står i døren som vidne til situationen.

Når man gør et barn i stand på værelset, skal døren som hovedregel stå på klem.

På badeværelserne:

Hvis det personalemæssigt er muligt, hjælper mænd drenge, og kvinder piger med at bade.

Døren skal som hovedregel stå på klem. Det er en god ide at tale med barnet om, hvad man gør undervejs i processen, således at barnet kan følge med i, hvad der sker, og en kollega, der kommer til, kan danne sig et rigtigt indtryk af situationen. Når et barn ligger afklædt på briksen, er det en god ide at dække til med et håndklæde, så han/hun ikke føler sig udstillet. Hvis et barn giver sig til at onanere i fx badet, kan man, hvis det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt, lade barnet være alene en stund.

Banke på:

Man banker på døren, inden man går ind til et barn på værelset eller badeværelset, for at vise respekt for barnets private sfære.

I sofaen:

Mange børn vil gerne sidde på skødet, men ofte er det ligeså tryghedsskabende at sidde ved siden af fx med en arm om skulderen. Her må man overveje barnets alder, udviklingstrin, evne til at sidde selv m.m.

Når et barn skal trøstes:

Det kan være nødvendigt, at en voksen går med et barn på værelset for at trøste, vise nærhed og give ro. I den situation underretter man sin kollega.

Grænser:

Ligesom man skal være opmærksom på ikke at overskride børnenes grænser, skal man sige fra, hvis børnene eller visse situationer med børnene overskrider ens egne grænser – og tale med en kollega om det. I visse tilfælde vil det være hensigtsmæssigt at lave en beskrivelse af hændelsen.

På tur:

På udflugter er det vigtigt at være bevidst om, hvordan ens samvær med barnet kan opleves af udenforstående – hvem og hvorfor holder man i hånden/om skulderen – flettes der fx fingre?

Medarbejdernes påklædning:

Man skal være opmærksom på ikke at give næring til børnenes fantasi gennem sin påklædning.

Børn:

Nogle børn tilfredsstiller deres seksualbehov uden tanke for, at der er andre til stede. Disse børn skal have at vide, at det er o.k. at tilfredsstille sig selv, men at det skal ske i enerum – både for at de ikke skal opleve pædagogen som deltager i akten samt for at lære dem almindelig opførsel, som kan beskytte dem mod overgreb i andre situationer.

Vi skal også undgå, at børnene krænker hinanden. Derfor skal de ikke lege for lukket dør, og hvis man har på fornemmelsen, at der er noget 'i gære', må man sørge for, at børnene ikke er alene sammen.

I haven:

Børnene i Skolegruppen skal have badetøj eller lignende på, når de bader i badebassinet, da de er for store til at løbe nøgne rundt.

Fotografering:

Når man tager billeder, skal man tænke på, at de skal kunne ses af forældre og udenforstående uden at vække bekymring eller mistanke om pædofili. Fx tages ikke billeder af nøgne børn.

Beskrivelser af særlige situationer:

Hvis man har stået i en situation, der vil kunne misforstås, fx når den refereres af barnet, skal man lave en beskrivelse af den til kolleger og forældre.

Kollega-hjælp:

Hvis man oplever, at en kollegas adfærd vil kunne misforstås, skal man tale med vedkommende om det.

Ved mistanke:

Hvis man får mistanke om, at en kollega krænker eller misbruger et barn, skal man straks underrette forstanderen, som sørger for det videre forløb i sagen. Man skal ikke tale med sine kolleger om det og heller ikke 'lege detektiv'.

Til undervisningsbrug: Spørgsmål til de tre cases på ”Man skal altid reagere!”

For at arbejde med de tre cases forudsætter det, at den gruppe, der skal drøfte spørgsmålene ser dem først.

CASE 1

Case 1 handler om en ældre dreng, der går i en specialklasse for elever med handicap på en almindelig folkeskole. Handicap bor med sine forældre og søskende. Han er fysisk handicappet og kørestolsbruger. Han har et udmærket verbalt sprog. På hans pædagogiske tilbud viser det sig at en ansat har krænket ham og to andre drenge. Overgrebet er stået på i en længere tid.

Spørgsmål til dialog om case 1:

- Hvad er karakteren af det overgreb, der er sket? (Fastslå fakta omkring overgrebet)
- Hvordan er overgrebet blevet håndteret af forældre og andre, da det bliver opdaget?
- Hvordan ville du som lærer/pædagog for den unge dreng reagere i relation til drengen og forældrene?
- Hvad kan man gøre for at forebygge sådanne overgreb?
- Kender I tilsvarende eksempler?

CASE 2

Case 2 handler om en fysisk og psykisk handicappet ung kvinde, der har været udsat for seksuelle overgreb fra sin far. De seksuelle overgreb mod hende har stået på i en årrække. Kvinden fortæller først om overgrebene i forbindelse med en psykologsamtale ved et afklaringsforløb med kommunen om hvorvidt hun skal have førtidspension.

Kvinden fortæller om overgrebene til psykologen, som videregiver oplysningerne til kommunens socialforvaltning. Sagen ender med at tiltalen mod faren frafalder på grund af modstridende oplysninger fra kvinden, der gør at bevisets stilling ikke vurderes stærkt nok til at faren kan dømmes.

Spørgsmål til dialog om case 2:

- Hvad er karakteren af det overgreb, der er sket mod den unge kvinde? (Fastslå fakta omkring overgrebet)
- Hvilke tegn og signaler på mulige seksuelle overgreb mod kvinden kan man være opmærksom på?
- Hvordan er overgrebet blevet håndteret af kommunen, da det bliver opdaget?
- Hvordan ville du som sagsbehandler for den unge kvinde reagere i relation til kvinden og hendes far?
- Hvordan skal kommunen håndtere den unge kvinde efter, det seksuelle overgreb er opdaget?
- Kender I tilsvarende eksempler?

CASE 3

Case 3 handler om en 17-årig dreng, der er udviklingshæmmet, har diagnoserne ADHD og Tourettes syndrom, som udsættes for seksuelle overgreb af faren i hans aflastningsfamilie. Faren i aflastningsfamilien var samtidig leder i drengens fritidsklub. Gerningsmanden får en ubetinget fængselsstraf på fem måneder og mister retten til at arbejde med unge under 18 år i en periode på fem år. Drengen får 25.000 kr. i erstatning.

Spørgsmål til dialog om case 3:

- Hvad er karakteren af det overgreb, der er sket mod den unge dreng? (Fastslå fakta omkring overgrebet)
- Hvordan er overgrebet blevet håndteret af kommunen, efter det bliver opdaget?
- Hvordan ville du som sagsbehandler for den unge dreng reagere i relation til ham og hans familie?
- Hvordan skal kommunen håndtere den unge dreng – hvilke tiltag skal iværksættes?
- Kender I tilsvarende eksempler?

Støtte, rådgivning og behandling til mennesker med handicap

Akut støtte og behandling:

Centre for voldtægts ofre - www.voldtaegt.dk

Der er otte centre, som tilbyder hjælp og støtte samt lægeundersøgelse. På centrene er der specialuddannet personale, fx læger, sygeplejersker og psykologer, som tager sig af voldtægts ofrene og eventuelt pårørende. Henvendelsen skal helst ske inden for 48 timer efter overgrebet. Centrene er placeret på eller i forbindelse med sygehuse/skadestuer.

- København: tlf. 3545 4085
- Odense: tlf. 6541 1341
- Århus: tlf. 8949 7400
- Ålborg: tlf.: 99 32 27 08
- Kolding: tlf. 7636 3490 76 36 34 90 afvent klartone, tast 78 00 (hele døgnet)
- Herning: tlf. 9927 2170
- Bornholm: tlf.: 56 90 93 50
- Hillerød: ved akutte tilfælde af voldtægt anbefales Rigshospitalet i København, se venligst oven for. På Hillerød sygehus kan Klinik for Voldtægts ofre kontaktes på tlf. 48 29 63 65 mandag, tirsdag og fredag. Her vil klinikens faste personale være at træffe mellem kl. 8.00 og 16.00.

Teamet for seksuelt misbrugte børn ved Rigshospitalet

Juliane Marie Centeret

Blegdamsvej 9

2100 København Ø

Telefon: 3545 3984

Professionel rådgivning:

Incestcenter Fyn - www.incestcenterfyn.dk

Mageløs 1, 1. sal

5000 Odense C

Telefon: 6311 0712

Støttecenter mod incest i Danmark - www.incest.dk

Thorvaldsensvej 3, baghuset

1871 Frederiksberg C

Telefon: 3313 6383

Frivillig rådgivning

Center for seksuelt misbrugte – Fyn

Kongensgade 59, 1. sal

5000 Odense

Telefon: 6614 6633

www.csm-fyn.dk

Christine Centeret - Århus

Helgenæsgade 6, baghuset, 2. sal

8000 Århus C
Telefon: 8619 9950
www.seksuelt-misbrugte.dk

Foreningen mod incest - Aalborg
Jernbanegade 23, 1. sal
9000 Aalborg
Telefon: 9813 3433
www.fmi.hjem.wanadoo.dk

Kris - Århus
Landskontoret
Fredens Torv 2, 1. sal tv.
8100 Århus
Telefon: 8618 3394
www.kris-dk.dk

Andre støttecentre til seksuelt misbrugte:

ChristineCenteret - www.seksuelt-misbrugte.dk
FrejaCentret - www.freja-center.dk
Joan søstrene - www.ioan-soestrene.dk
KVISTEN - www.kvistene.dk
Offerrådgivning - www.offerraadgivning.dk
Kolding Selvhjælp - www.koldingselvhjaelp.dk
Aabenraa Selvhjælpscenter - www.aabenraa-selvhjaelp.dk
Red barnet - www.redbarnet.dk
Støttecenter mod incest, VFC Socialt udsatte - <http://www.alkoholviden.dk/page100.asp>
Thoracentret - www.thoracenter.dk

Støtte og behandling af krænkere

Projekt Janus - www.projekt-janus.dk

Her arbejdes med behandlingsmetoder i forhold til børn/unge med udviklingshæmning, som har en seksuelt krænkende adfærd.

Videnscentre der arbejder med overgreb:

SISO – Videnscenter for sociale indsatser ved seksuelle overgreb www.siso-boern.dk

Videnscenter for socialt udsatte - www.vfcudsatte.dk

Mennesker med handicap generelt:

Center for Ligebehandling af Handicappede - www.clh.dk

Det Centrale Handicapråd - www.dch.dk

Danske handicaporganisationer og videnscentre:

De Samvirkende Invalideorganisationer - www.handicap.dk

De Samvirkende Invalideorganisationers Ungdom - www.dsiungdom.dk

Udviklingshæmning:

LEV FRI – Telefonrådgivning, tlf. 30 68 02 56 – www.lev.dk

Landsforeningen LEV - www.lev.dk

ULF - Udviklingshæmmedes Landsforbund - www.ulfweb.dk

Nordisk netværksForum for udviklingshemning - www.nordiskforum.net

Videnscenter for psykiatri og udviklingshæmning - www.oligo.dk

Autisme:

Landsforeningen Autisme - www.autismeforening.dk

LUMA - www.lumaweb.dk

Videnscenter for autisme - www.autisme.dk

Hjerneskode/apopleksi:

Hjernesagen - www.hjernesagen.dk

Hjerneskadeforeningen - www.hjerneskadeforeningen.dk

Døvblinde:

Foreningen af danske døvblinde - www.fddb.dk

Videnscenter for døvblindføde - www.videnscenterdbf.dk

Videnscentret for Døvblindblevne - www.dbcent.dk

VIKOM - Videnscenter om Kommunikation og Multiple Funktionsnedsættelser hos Børn og Unge uden et Talesprog –

www.vikom.dk

Døve:

Danske Døves Landsforbund - www.deaf.dk

Danske Døves Ungdomsforbund - www.ddu.nu

Landsforeningen for Bedre Hørelse - www.lbh.dk

Mødested for døve - www.deafhome.com

Videnscenter for døvblevne, døve og hørehæmmede - www.vcddh.dk

Synshandicap:

Dansk Blindesamfund - www.dkblind.dk

Dansk Blindesamfunds Ungdom - www.dbsu.dk

Institut for Blinde og Svagtseende - www.ibos.dk

Videnscenter for Synshandicap - www.visinfo.dk

Bevægehandicap:

Dansk Handicap Forbund - www.dhf-net.dk

Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede - www.ptu.dk

Muskelsvindfonden - www.muskelsvindfonden.dk

Scleroseforeningen - www.scleroseforeningen.dk

Spastikerforeningen - www.spastikerforeningen.dk

Dansk Parkinson Forening - www.parkinson.dk

Videnscenter for bevægelsehandicap - www.vfb.dk

Andre:

Center for Små Handicapgrupper – www.csh.dk

Videnscenter om epilepsi – www.epilepsi.dk

Dansk videnscenter for ordblindhed - www.dvo.dk

Dansk videnscenter for Stammen – www.davs.dk

Straffelovens bestemmelser om seksuelle overgreb

Mennesker med handicap er omfattet af samme lovgivning, som alle andre indbyggere i Danmark. Derudover har Danmark tilsluttet sig en række hensigtserklæringer, ligesom der også eksisterer særlige vejledninger f.eks. omkring handicap og seksualitet.

Af straffeloven fremgår det, at seksuelle overgreb er strafbare og kan anmeldes til politiet. Man har ikke pligt til at anmelde et overgreb, men der kan kun rejses straffesag mod gerningsmanden, hvis overgrebene anmeldes.

Definitionen på seksuelle overgreb i retslig forstand anvender følgende begreber:

- Samleje – dvs. vaginalt og/eller analt samleje
- Anden kønslig omgang end samleje – dvs. berøring af kønsdele/anus, indtrængen i kønsdele/anus med fingre/genstande, oral sex
- Blufærdighedskrænkelser – dvs. beføling af kroppen uden på/indenfor tøjet, ydre beføling af kønsorganer
- Blotteri, beluring
- Fotografering, filmoptagelse eller anden visuel gengivelse af utugtige aktiviteter
- Køb af seksuelle ydelser
- Andet – det kan fx værre at blive tvunget til at se på porno eller at blive udsat for sproglig sex-chikane

Et seksuelt overgreb behøver altså ikke at involvere fysisk kontakt mellem to mennesker.

Seksuelt overgreb mod et barn - med eller uden handicap - er defineret ved, at barnet udnyttes i en seksuel relation. Overgrebet sker i situationer, hvor barnet udnyttes, tvinges eller ikke ved, hvad der foregår. Det betyder, at hvis to børn udforsker hinanden som en del af en leg, er der ikke tale om et overgreb. Men hvis det ene barn tvinger det andet, er det ikke længere en leg – det er et overgreb.

Straffeloven

Et seksuelt overgreb er en strafbar handling. Straffelovens kapitel 24, §§216-236, handler om "Forbrydelser mod kønssædeligheden" (Straffeloven, 2005). I de enkelte paragrafer fastlægges strafferammen afhængigt af overgrebets grovhed. De mest relevante paragraffer i forhold til seksuelle overgreb på mennesker med handicap er:

§ 216 er den såkaldte voldtægtsparagraf. Den omhandler:

"Den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.
Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder."

§ 218 handler specifikt om overgreb på mennesker med psykiske handicap, hvor mennesker med sindslidelse og udviklingshæmning nævnes:

"Den, der ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering skaffer sig samleje uden for ægteskab med den pågældende, straffes med fængsel indtil 4 år.
Stk. 2. Den, der skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, straffes med fængsel indtil 4 år, medmindre forholdet er omfattet af § 216."

§ 219 er en bestemmelse om strafferammen for ansatte og tilsynsførende på steder, hvor bl.a. mennesker med handicap opholder sig eller bor:

”Den, der er ansat eller tilsynsførende ved fængsel, forsorgshjem, børne- eller ungdomshjem, hospital for sindslidende, institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller lignende institution, og som har samleje med nogen, der er optaget i institutionen, straffes med fængsel indtil 4 år.”

§ 222 definerer seksuelle overgreb på børn og strafferammen for det. Her hedder det:

”Den, som har samleje med et barn under 15 år, straffes med fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. Har barnet været under 12 år, eller har gerningsmanden forskaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler, kan straffen stige til fængsel indtil 12 år.”

Den seksuelle lavalder er i Danmark er 15 år. For fx lærere, pædagoger, foreningsledere mv. er det dog væsentligt at være opmærksom på den såkaldte "lærerparagraf", som betyder, at fx ledere og medarbejdere ikke må have seksuel omgang med børn og unge, som de arbejder med, selv om de er fyldt 15 år.

§ 223 fastslår, at det er strafbart at have samleje med en person under 18 år, som er betroet en til opdragelse, eller hvor det seksuelle forhold skyldes groft misbrug af alder og erfaring.

§ 224 præciserer, at §§216- 223 også gælder ved anden kønslig omgang end samleje. Ved anden kønslig omgang end samleje forstås enhver anden kønslig omgang med en anden persons krop end samleje, herunder bl.a. beføling under tøjet.

§ 232 handler om mildere overtrædelser – de såkaldte blufærdighedskrænkelser:

”Den, som ved uterligt forhold krænker blufærdigheden eller giver offentlig forargelse, straffes med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde.”

I straffelovens kapitel 23, §§ 208-215, er der regler angående forbrydelser i familieforhold. De væsentligste regler er:

§ 210 handler om incest iform af samleje eller anden kønslig omgang med en slægtning i nedstigende linie eller søskende.

§ 213 indeholder et forbud mod fysisk og/eller psykisk vold.

Hent det samlede kapitel 23 og 24 i Straffeloven på www.retsinfo.dk

Serviceovens bestemmelser der er relevante i forhold til seksuelle overgreb

Den gældende servicelov (Lov om social service af 5. april 2004 der gælder frem til 31. december 2006) hviler på et værdisæt, hvorefter mennesker med fysisk eller psykisk handicap har de samme grundlæggende behov og rettigheder som andre mennesker. Serviceloven indeholder en række bestemmelser, der er relevante i forbindelse med viden eller mistanke om, at der er sket et seksuelt overgreb.

Af serviceloven fremgår det, at alle, der har mistanke eller viden om seksuelt overgreb mod børn eller unge, har pligt til at underrette kommunen. Offentligt ansatte har ifølge Serviceloven skærpet underretningspligt. Men uanset om den, der har været udsat for overgrebet, er barn eller voksen, bør man altid reagere på seksuelle overgreb.

Underretningspligt

Underretningspligten er en pligt til at videregive oplysninger. Det er formålet med reglerne om underretningspligt at medvirke til, at der tages fat om problemer hos børn og unge så tidligt som muligt og derved forebygge mere alvorlige problemer senere i opvæksten.

Den tværkommunale underretningspligt

§ 33a i serviceloven omhandler tværkommunal underretning. Bestemmelsen indeholder en pligt for kommunerne til at underrette i de tilfælde, hvor en familie med et eller flere børn under 18 år, der har behov for støtte, flytter til en anden kommune. Fraflytningskommunen skal i sådanne tilfælde underrette tilflytningskommunen.

Fagpersoners pligt til at underrette

§ 35 i serviceloven beskriver offentligt ansattes skærpede underretningspligt, dvs. pligt til at underrette "hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte."

Efter servicelovens § 35 har personer, der udøver offentligt tjeneste eller hverv en vidtgående forpligtelse til at underrette de sociale myndigheder, hvis de under udøvelsen af tjeneste bliver bekendt med forhold der giver formodning om, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte.

Borgerens pligt til at underrette

§ 36 handler om, at alle voksne har underretningspligt. Alle voksne har således pligt til at underrette en offentlig myndighed, hvis de får kendskab til, at et barn "udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare."

Reglen i servicelovens § 36 om enkeltpersoners underretningspligt angiver således en generel forpligtelse overfor alle borgere. Reglen indebærer, at alle, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt, nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

Der er således ikke underretningspligt i alle situationer, hvor man synes, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, som det er tilfældet i forhold til den ovenfor omtalte underretningspligt for fagpersoner. Men er der tale om voldelige eller seksuelle overgreb, omsorgssvigt, vanrøgt, lemlæstelse, eller lignende alvorlige forhold, er det helt afgørende, at kommunen får viden om det, og underretning er derfor nødvendig.

Hent servicelovens regler på www.retsinfo.dk

Andre regler og bestemmelser

Socialministeriet: "Vejledning om seksualitet – uanset handicap"

På www.social.dk kan man hente Socialministeriets vejledning nr. 36 af 28. februar 2001, hvor det i kapitel 6 om *problematisk seksuel adfærd* beskrives, hvordan der er muligheder at forebygge og håndtere "ukontrolleret seksuel adfærd". Det kan fx være en situation hvor beboer med fx psykisk handicap på et botilbud har en *voldsom og krænkende seksuel adfærd*. Her er et uddrag af vejledningens kapitel 6:

Ukontrolleret seksuel adfærd

Der er personer, som har svært ved at sætte deres personlige grænse i forhold til seksualitet, og nogle personer kan samtidig have svært ved at forstå konsekvenserne af deres handlinger.

Der er også personer, der blottes sig og/eller onanerer offentligt, kommer med verbale eller fysiske tilnærmelser til andre beboere, hjælpepersoner, besøgende, personer i nærområdet etc., eller som på anden måde har en adfærd, som enten er anstødelig eller ulovlig. Her må hjælpepersonen gribe ind og gennem råd og vejledning forsøge at hjælpe personen til både at finde og sætte grænser. Der kan være behov for at trække på personer med særlig viden på området.

Her er angivet nogle forskellige handleanvisninger og overvejelser, hjælpepersonen kan gøre sig:

- Personen må hjælpes fra det offentlige rum og ind i egen bolig. Dermed beskyttes både de personer, på hvilke adfærden virker anstødelig, og personen selv, ved at selvrespekten kan bevares. Nogle personer kan lære, at man kun må onanere på bestemte arealer som fx i egen bolig eller på badeværelset. Enkelte personer vil til stadighed have en seksuel adfærd, som ikke alene er anstødelig men også ulovlig. Disse situationer falder ind under straffelovens bestemmelser.
- Hvis personen gør uhensigtsmæssige verbale eller fysiske tilnærmelser til andre, kan hjælpepersonen overveje, om handlingen er begrundet i, at personen er desorienteret eller forvirret og fx forveksler en person med en anden.
- Hjælpepersonen kan også overveje, om den seksuelle aktivitet er en måde at søge kontakt og nærhed på og i bekræftende fald, hvordan denne kontakt og nærhed kan etableres på anden vis.
- Hjælpepersonen kan overveje, om adfærden er begrundet i andre forhold. Er afklædningen og berøringen af kønsorganer fx et udtryk for, at personen har det for varmt eller skal på toiletet?
- Hjælpepersonen kan overveje at hente hjælp udefra hos sexologer, psykologer, seksualvejledere etc., der i kraft af deres faglige baggrund måske kan finde andre løsninger, angive handleanvisninger etc.
- Pårørende kan have svært ved at håndtere og forstå et nært familiemedlems ukontrollerede seksuelle adfærd. For nogle pårørende kan det virke så anstødeligt, at de har problemer med at opretholde kontakten til personen.
- Det er derfor vigtigt, at hjælpepersonen:
 - informerer de pårørende om, hvad adfærden er begrundet i. Det vil være lettere for omgivelserne at forstå og acceptere adfærden, hvis de er nærmere informeret om årsagen til adfærden.
 - forsøger at skabe en åbenhed og fortrolighed, der gør, at de pårørende kan fortælle om deres tanker og følelser og søge information og vejledning hos hjælpepersonerne.
 - henviser de pårørende til en relevant fagperson, hvis det ønskes.

Der kan være tilfælde, hvor en person kommer med verbale og/eller fysiske seksuelle tilnærmelser til en hjælpeperson.

I sådanne tilfælde kan hjælpepersonen forsøge:

- at sætte sin personlige grænse overfor den pågældende person. Det kan eventuelt gøres ved at fortælle, at man ikke er interesseret, ikke har lyst eller simpelt hen ikke vil.
- at overveje om personen bliver følelsesmæssigt engageret i en bestemt hjælpeperson, og om man derfor skal mindske kontakten mellem de pågældende.
- at overveje om hjælpepersonen er for udfordrende klædt.

For personalet kan det være svært at håndtere verbale og fysiske henvendelser af seksuel karakter. Det kan føles grænseoverskridende og, for nogle, som et seksuelt overgreb. Den enkelte kan føle skyld og tænke, at han eller hun måske selv har lagt op til situationen. Nogle tror, at det kun er dem selv, der er udsat for sådanne tilnærmelser. Det er derfor vigtigt, at der er en åbenhed i personalegruppen, der betyder, at man kan tale om disse situationer. Sker der seksuelle overgreb på en hjælpeperson eller på andre personer, skal dette anmeldes til politiet.

Ulovlig seksuel adfærd

En hjælpeperson kan få kendskab til, at en person har seksuelle tanker om handlinger, der er ulovlige, eller som kan være til skade for en anden person. Det er vigtigt at få afdækket, om der blot er tale om fantasier, eller om personen har en trang til at realisere disse. I sådanne situationer bør hjælpepersonen trække på den fornødne specialbistand i form af psykologer eller tilsvarende fagpersoner med henblik på at vurdere behovet for en mere behandlingsmæssig indsats.

I enkelte tilfælde kan en persons seksualitet være så problematisk, at man i samråd med læger, psykiatere eller andre fagpersoner må overveje, om der skal gives medicin for at dæmpe vedkommendes seksualitet. Kastration - medicinsk som kirurgisk - er et alvorligt indgreb i en persons tilværelse, og vil sjældent blive anvendt, uden at der samtidig indledes et mere terapeutisk forløb.

www.social.dk

Børneattester

Fra 1. juli 2005 er det i medfør af Lov om indhentelse af børneattester obligatorisk for bl.a. frivillige foreninger at indhente børneattester. Indhentelse af børneattest skal ske ved ansættelse eller beskæftigelse af personer, der som led i deres opgaver har direkte kontakt med børn under 15 år. Det gælder såvel lønnede medarbejdere som frivillige. Loven vedrører kun nyansættelser. Det vil sige alle, der ansættes fra og med 1. juli 2005. Men der er fortsat mulighed for også at indhente børneattest på personer, der allerede i dag er ansat eller beskæftiget med børn under 15 år. Denne særlige form for straffeattester, hvor man kun får oplyst om en person er straffet efter de bestemmelser i straffeloven, som vedrører seksuelle forhold til børn under 15 år. Det vil sige incest, samleje eller anden kønslig omgang med et barn under 15 år, udbredelse eller besiddelse af børnepornografi, blufærdighedskrænkelser m.fl.

Man skal indhente samtykke fra den nye medarbejder om, at man må indhente en børneattest. Det skal ske på den samtykkeformular, som findes på Rigspolitiets hjemmeside www.politi.dk. Der kan ikke indhentes børneattest uden vedkommendes samtykke. Man må ikke ansætte eller beskæftige medarbejdere eller frivillige, der som led i deres opgave skal have direkte kontakt med børn under 15 år, hvis der ikke er indhentet børneattest.

Tavshedspligt

Fagpersoner er underlagt regler om tavshedspligt. Det betyder, at medarbejderen har tavshedspligt med hensyn til alle fortrolige oplysninger om børn og deres familier. Fortrolige oplysninger om en person er oplysninger, som den pågældende selv kan have interesse i at undgå at få videregivet til andre. I praksis medfører tavshedspligten, at man skal indhente forældres samtykke til at sende underretning til socialforvaltningen. Hvis man ikke kan opnå forældrenes samtykke, går underretningspligten dog forud for tavshedspligten.

Læs mere om fagpersoners tavshedspligt i:

- Socialministeriet (2004): Håndbog om hjælp til børn og unge gennem dialog og samarbejde med forældrene.
- Socialministeriet (2005): Hvad må du sige?

Psykologbehandling

Med hensyn til hjælp efter seksuelle overgreb – med eller uden handicap – er der i sygesikringsloven af 1. juli 1998 mulighed for at få tilskud til psykologbehandling bl.a. efter et seksuelt overgreb. Det fremgår af bekendtgørelsen om tilskud efter sygesikringsloven til psykologbehandling for særligt udsatte personer.

FN's standardregler om lige muligheder for handicappede

FN's standardregler – som Folketinget har ratificeret i 1993 – har status som en hensigtserklæring - en politisk og moralsk rettesnor - for dansk handicappolitik. I forbindelse med indsatsen for at forebygge og håndtere seksuelle overgreb mod mennesker med handicap er især standardregel nr. 9 om Familieliv og personlig integritet og standardregel nr. 19 om uddannelse af personale relevante. Om seksualitet fastslår standardreglerne overordnet, at mennesker med handicap skal have mulighed for at opleve deres egen seksualitet og have seksuelle forhold på linie med andre mennesker.

Regel nr. 9 Familieliv og personlig integritet

De enkelte lande bør fremme fuld deltagelse for mennesker med handicap i familielivet. De bør fremme deres rettigheder med hensyn til personlig integritet og sikre, at lovgivningen ikke diskriminerer mod mennesker med handicap med hensyn til seksuelle forhold, ægteskab og forældreværdighed.

Det bør være muligt for mennesker med handicap at leve sammen med deres familier. De enkelte lande bør fremme familierådgivning, der omfatter relevante foranstaltninger vedrørende handicap og dets indvirkning på familielivet. Aflastnings- og ledsageordninger bør være til rådighed for familier med handicappede. De enkelte lande bør fjerne alle unødvendige hindringer for personer, der ønsker at passe eller adoptere et barn eller en voksen med handicap.

Mennesker med handicap må ikke nægtes mulighed for at opleve deres egen seksualitet, have seksuelle forhold og blive forældre. Idet der tages hensyn til, at mennesker med handicap kan have svært ved at blive gift og stifte familie, bør de enkelte lande støtte oprettelse af relevant rådgivning. Mennesker med handicap skal have samme adgang som andre til svangerskabsforebyggende midler samt til oplysning i tilgængelig form om deres seksuelle funktion.

De enkelte lande bør fremme foranstaltninger til at ændre negative holdninger, der stadig findes i samfundet, til ægteskab, seksualitet og forældreværdighed for mennesker med handicap, specielt for så vidt angår piger og kvinder med handicap. Medierne bør opfordres til at spille en vigtig rolle i udryddelsen af sådanne negative holdninger.

Mennesker med handicap og deres familier skal oplyses fuldt ud om foranstaltninger til beskyttelse imod såvel seksuelle som andre former for misbrug. Mennesker med handicap er særligt sårbare over for misbrug i familien, samfundet eller på institutioner og skal orienteres om, hvordan man undgår misbrug, hvordan man erkender, at misbrug har fundet sted, og hvordan man anmelder sådanne handlinger.

Regel nr. 19. Uddannelse af personale

De enkelte lande er ansvarlige for at sikre tilstrækkelig uddannelse af personale, der på alle niveauer er involveret i planlægningen og tilvejebringelsen af programmer og serviceydelser for mennesker med handicap.

De enkelte lande bør sikre, at alle myndigheder, der tilbyder serviceydelser på handicapområdet, uddanner deres personale behørigt.

I uddannelsen af specialister på handicapområdet samt ved tilvejebringelse af oplysninger på handicapområdet i almindelige uddannelsesprogrammer bør princippet om fuld deltagelse og lige muligheder være behørigt afspejlet.

De enkelte lande bør udvikle uddannelsesprogrammer i samråd med organisationer af mennesker med handicap, og mennesker med handicap bør medvirke som lærere, instruktører eller rådgivere i uddannelsesprogrammer for personale.

Uddannelsen af socialarbejdere er af stor strategisk betydning, især i udviklingslandene. Den bør omfatte mennesker med handicap og bl.a. bestå udvikling af relevante værdinormer, kompetence og teknologi samt færdigheder, der kan udnyttes af mennesker med handicap, deres forældre, familier og medlemmer af lokalsamfundet.

Læs FN's standardregler om lige muligheder for handicappede her: <http://www.clh.dk/?id=1099>

Dilemmaøvelser

Som en del af materialet til dvd'en "Man skal altid reagere!" anbefales det at se mindst en af de tre cases på dvd'en før der i en undervisning arbejdes med disse dilemmaøvelser.

Dilemma-øvelse 1

Case: En specialskole for børn med handicap

Denne øvelse kan med fordel tages i brug i undervisningssituationer eller på arbejdspladser med en gruppe på 10-25 personer. En person (fx en underviser eller kollega) introducerer historien, læser casen op og følger øvelsens trin, som de er beskrevet.

Før I går i gang med øvelsen:

2- 4 personer skal sidde i midten i en inderkreds og resten af gruppen sidder i yderkredsen.

Inderkredsen på 2-4 personer skal diskutere casen ud fra de spørgsmål, der stilles til historien.

Inderkredsens rolle at drøfte casen som ud fra læreren Pias perspektiv. Yderkredsens rolle er at reflektere over, hvad der er sagt i inderkredsen, og yderkredsen kommer med egne synspunkter uden at diskutere.

Introduktion:

Læses op: Vi er på en specialskole, hvor Sara går. Sara er ni år. Hun er udviklingshæmmet og er en glad og udadvendt pige. Sara går på specialskole i Storbæk Kommune. Sara er glad for at gå på skolen. Hun har to lærer, hun især er glade for, det er klasselæreren Inger og læreren Pia.

En dag oplever Pia, at Sara ikke kommer til time efter et frikvarter. Pia og en kollega skal til at starte undervisningen, men de bliver enige om, at Pia skal gå ud og lede efter Sara. Efter at have gået hele skolen rundt uden at finde Sara, beslutter Pia sig for at gå ned i kælderen for at se, om Sara er dernede.

Pia går ind i kælderen og inde på det store toilet ser hun en situation, der først gør hende forbavset og derefter usikker og rasende. Peter – en ny vikar på skolen – er inde i depotrummet med Sara. Peter sidder på knæ foran Sara, der har underbukser og bukser ned til knæene. Pia reagerer spontant ved højt og vredt at sige til Peter: "Hvad fanden laver du?".

Peter forklarer, at han bare er gået ned i kælderen for at hente noget papir og farvekridt i depotet. Han siger, at da han kommer ned i kælderen, er Sara dernede. Sara skal på toilettet og beder Peter om hjælp.

I (inderkredsen) er nu Pia.

Spørgsmål 1: Hvordan vil I forholde jer til situationen? Hvad vil I gøre i forhold til Sara og i forhold til jeres kollega Peter? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen).

Læses op: Pia går hen til Sara, der ser bange ud. Hun spørger, om Sara skal på toilettet. Men det siger hun nej til. Peter går op igen, og Pia prøver at spørge Sara, hvad der er sket i kælderen, men det vil Sara slet ikke svare på. Da Pia og

Sara kommer op fra kælderens, møder de kontaktpersonen Inger. Inger kan se, at Pia ser lidt beklemmt ud og spørger, om der er noget i vejen.

Spørgsmål 2: Hvad vil I nu gøre? Fortæller Pia, hvad hun har oplevet til Inger eller vælger hun ikke at involvere Inger? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: Efter at Pia har snakket/ikke snakket med Inger, begynder Pia at overveje, om hun bør gå videre med sagen? Har hun mon pligt til at fortælle det til skolens leder, Hans. Hun kan mærke, at hun har brug for at vende situationen med nogen, men hvem? Det hele kører rundt i hovedet på Pia, der har brug for lidt tid alene til at tænke. Pia spørger, om Inger ikke kan tage Sara med hen til sin klasse – lige nu har de musik, et fag Sara godt kan lide. Pia sætter sig ind på lærerværelset og tænker episoden igennem.

Spørgsmål 3: Hvad beslutter Pia? Kontakter Pia skolens leder, Hans, eller beslutter Pia, at Hans ikke skal have det at vide? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen).

Læses op: Pia beslutter sig for at gå op til Hans. Hans sidder på sit kontor, Pia stikker hovedet ind af døren og spørger Hans, om han har tid til en samtale nu. Hans siger, at de godt kan tale sammen. I samtalen med Hans, fortæller Pia, hvad hun har oplevet og at hun har mistanke om, at der måske er foregået noget i kælderen, der ikke skulle foregå. Hans fortæller Pia, at det er godt, at hun har fortalt ham om episoden, og at han vil indkalde Peter til en samtale. Hans beder Pia om, ikke at fortælle andre om episoden, indtil han har talt med Peter og har hørt hans version.

Efter at have talt med Hans om episoden, går Pia tilbage til lærerværelset. Da klokken ringer ud til frikvarter, går Pia ud på gangen og ser Sara komme gående. Pia går hen til Sara og skal til at sige noget til hende, da Saras mor kommer hen til dem. Saras mor giver Sara et kys på kinden og spørger hende, hvordan dagen er gået. Sara siger ikke meget, så Saras mor spørger Pia i stedet for.

Spørgsmål 4: Hvordan forholder Pia sig til Saras mor? Hvad fortæller Pia Saras mor? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen).

Læses op: Om eftermiddagen bliver Peter kaldt til samtale hos Hans. Det begynder, at rygtes blandt de øvrige kollegaer og de undrer sig over situationen. Hvorfor skal Peter til samtale hos Hans? Pia befinder sig igen på lærerværelset, på lærerværelset går snakken frem og tilbage mellem kollegaerne.

Spørgsmål 5: Hvordan reagerer Pia? Blander hun sig i samtalen? – og fortæller hun kollegaerne, hvad hun ved? Eller gør hun, som Hans har bedt om – hun lader være med at involvere flere? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen).

Læses op: I de næste par dage sker det ikke noget. Peter har været til samtale, men så vidt Pia er orienteret, er der ikke sket yderligere. Der er heller ikke nogen, der så vidt Pia ved har talt med Sara, der nu også virker helt normal og glad igen. Pia spørger Hans, hvad der skal ske. Og han siger, at han ikke tror, der var noget i sagen, men at han ikke synes, de skal bruge Peter som vikar fremover. Hvordan reagerer Pia på det?

Spørgsmål 6: Hvordan reagerer Pia? Mener Pia, at Hans skal henvende sig til kommunens forvaltning? Skal der rettes henvendelse til politiet? Skal den pædagogiske konsulent involveres? Hvad med Peter – skal mistanken ikke afklares? Og hvad med Sara? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen).

Til slut – afrunding på historien

Læses op: Der går rygter på skolen. De andre medarbejdere kan faktisk godt lide Peter, og forstår ikke den uformelle beslutning om ikke at bruge Peter som vikar. Da historien endelig kommer frem, fortæller andre kolleger, at de også har oplevet at finde Sara nede i kælderen, hvor hun tydeligvis er gået forkert. Nogle af kollegerne har også hjulpet hende på toilettet dernede. Det viser sig efter en samtale med Sara, at Sara går ned i kælderen, fordi kælderen minder hende om hendes mormors kælder. Sara har tilbragt meget tid med at lege i mormorens kælder, da hun var barn. Sara kan godt lide at være i kælderen, fordi der er stille.

Hans indkalder efterfølgende lærerne til et personalemøde. På mødet forklarer Hans situationen, og han får slået fast, at Peter ikke har gjort noget forkert. Peter får en undskyldning, og den samlede personalegruppe beslutter snarest at afholde en fælles faglig dag, hvor de kan diskutere, hvordan lignende situationer undgås.

Afsluttende refleksioner fra Pia'erne og yderkredsen!

Dilemma-øvelse 2

Case: Et botilbud for voksne handicappede

Denne øvelse kan med fordel tages i brug i undervisningssituationer eller på arbejdspladser med en gruppe på 10-25 personer. En person (fx en underviser eller kollega) introducerer historien, læser casen op og følger øvelsens trin, som de er beskrevet.

Før I går i gang med øvelsen:

2- 4 personer skal sidde i midten i en inderkreds og resten af gruppen sidder i yderkredsen.

Inderkredsen på 2-4 personer skal diskutere casen ud fra de spørgsmål, der stilles til historien.

Inderkredsens rolle at drøfte casen som ud fra læreren Pias perspektiv. Yderkredsens rolle er at reflektere over, hvad der er sagt i inderkredsen, og yderkredsen kommer med egne synspunkter uden at diskutere.

Introduktion:

Læses op: Vi er på et botilbud, hvor Sara bor. Sara er 20 år. Hun er udviklingshæmmet og en glad og udadvendt pige. Sara bor på et botilbud i X-kommune. Sara er glad for at bo på botilbuddet. Hun har to pædagoger, hun især er glade for, det er kontaktpersonen Inger og pædagogen Pia.

Pia er på aftenvagte. Efter aftensmaden kommer Sara ikke – som hun ellers plejer at gøre – ind i fællestuen for at se fjernsyn. Pia går ned til Saras værelse og banker på døren, Sara svarer ikke. Pia åbner døren, men Sara er heller ikke på sit værelse. Pia går en runde på botilbuddet, men hun kan ikke finde Sara. Derfor beslutter Pia sig for at gå ned i kælderen for at se, om Sara er dernede.

Pia går ned i kælderen og inde i depotrummet ser hun en situation, der først gør hende forbavset – og derefter usikker og rasende. Peter – en ny vikar i huset – er inde i depotrummet med Sara. Peter sidder på knæ foran Sara, der har underbukser og bukser ned til knæene. Pia reagerer spontant ved højt og vredt at sige til Peter: Hvad fanden laver du?

Peter forklarer, at han bare er gået ned i kælderen for at hente nogle håndkælder og bleer i depotet. Da han kom ned i kælderen, var Sara der allerede. Hun havde selv taget bukserne af, og skulle på toilettet.

I (inderkredsen) er nu Pia.

Spørgsmål 1: Hvordan vil I forholde jer til situationen? Hvad vil I gøre i forhold til Sara og i forhold til jeres kollega Peter? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: Pia går hen til Sara, der ser bange ud. Hun spørger, om Sara skal på toilettet. Men det siger hun nej til. Peter går op igen, og Pia prøver at spørge Sara, hvad der er sket i kælderen, men det vil Sara slet ikke svare på. Da Pia og Sara kommer op fra kælderen, møder de kontaktpersonen Inger. Inger kan se, at Pia ser lidt beklemmt ud og spørger, om der er noget i vejen.

Spørgsmål 2: Hvad vil I nu gøre? Fortæller Pia, hvad hun har oplevet til Inger eller vælger hun ikke at involvere Inger? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: Efter at Pia har snakket/ikke snakket med Inger, begynder Pia at overveje, om hun bør gå videre med sagen? Har hun mon pligt til at fortælle det til botilbuddets leder, Hans. Hun kan mærke, at hun har brug for at vende situationen med nogen, men hvem? Det hele kører rundt i hovedet på Pia, der har brug for lidt tid alene til at tænke. Pia spørger, om Inger ikke kan tage Sara med ind i fællesstuen og se fjernsyn. Pia sætter sig ind på personalestuen og tænker episoden igennem.

Spørgsmål 3: Hvad beslutter Pia? Kontakter Pia botilbuddets leder, Hans, eller beslutter Pia, at Hans ikke skal have det at vide? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: Pia bliver mere og mere bekymret, og beslutter sig for at kontakte Hans – med det samme. Hun ringer hjem til ham og får fat i ham. Pia beklager, at hun forstyrrer ham, men hun har noget vigtigt, hun må snakke med ham om. Hans spørger til, hvad der er sket, siden Pia ringer. Pia fortæller, hvad hun har oplevet, og at hun har mistanke om, at der måske er foregået noget i kælderen, der ikke skulle foregå. Hans fortæller Pia, at det er fint, hun reagerer, og at han vil komme ind på botilbuddet og tage en samtale med Peter. Hans beder Pia om, ikke at fortælle andre om episoden, indtil han har talt med Peter og har hørt hans version.

Efter at have talt med Hans om episoden, går Pia tilbage til fællesstuen. Efter lidt tid ringer telefonen, og Pia går ind for at tage den. Det er Saras mor, der ringer. Saras mor har netop talt med Sara i 'beboertelefonen', og hun syntes, at Sara havde virket ked af det. Hun spørger derfor Pia, om der er sket noget, og hvordan hun oplever, at Sara har det.

Spørgsmål 4: Hvordan forholder Pia sig til Saras mor? Hvad fortæller Pia Saras mor? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: Pia er tilbage i fællesstuen, hun prøver at undgå Peter. En time efter Pia har talt med Hans, kommer han. Hans sludrer lidt frem og tilbage med personalet og går derefter ud i køkkenet, hvor Peter er. Hans beder Peter om at komme med ind på sit kontor. Det undrer de øvrige kollegaer. Hvorfor er Hans kommet? Og hvad er det, han skal snakke med Peter om? I fællesstuen går snakken frem og tilbage mellem kollegaerne.

Spørgsmål 5: Hvordan reagerer Pia? Blander hun sig i samtalen? – og fortæller hun kollegaerne, hvad hun ved? Eller gør hun, som Hans har bedt om – hun lader være med at involvere flere? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Læses op: I de næste par dage sker det ikke noget. Peter har været til samtale, men så vidt Pia er orienteret, er der ikke sket yderligere. Der er heller ikke nogen, der så vidt Pia ved har talt med Sara, der nu også virker helt normal og glad igen. Pia spørger Hans, hvad der skal ske. Og han siger, at han ikke tror, der var noget i sagen, men at han ikke synes, de skal bruge Peter som vikar fremover. Hvordan reagerer Pia på det?

Spørgsmål 6: Hvordan reagerer Pia? Mener Pia, at Hans skal henvende sig til kommunens forvaltning? Skal der rettes henvendelse til politiet? Skal den pædagogiske konsulent involveres? Hvad med Peter – skal mistanken ikke afklares? Og hvad med Sara? (Først drøfter Pia'erne, dernæst yderkredsen)

Til slut – afrunding på historien

Læses op: Der går rygter på botilbudet. De andre medarbejdere kan faktisk godt lide Peter, og forstår ikke den uformelle beslutning om ikke at bruge Peter som vikar. Da historien endelig kommer frem, fortæller andre kolleger, at de også har oplevet at finde Sara nede i kælderen, hvor hun tydeligvis er gået forkert. Nogle af kollegerne har også hjulpet hende på toilettet dernede. Det viser sig efter en samtale med Sara, at Sara går ned i kælderen, fordi kælderen minder hende om

hendes mormors kælder. Sara har tilbragt meget tid med at lege i mormorens kælder, da hun var barn. Sara kan godt lide at være i kælderen, fordi der er stille.

Hans indkalder efterfølgende pædagogerne til et personalemøde. På mødet forklarer Hans situationen, og han får slået fast, at Peter ikke har gjort noget forkert. Peter får en undskyldning, og den samlede personalegruppe beslutter snarest at afholde en fælles faglig dag, hvor de kan diskutere, hvordan lignende situationer undgås.

Afsluttende refleksioner fra Pia'erne og yderkredsen!

SUS's publikationer om seksuelle overgreb mod mennesker med handicap

Bestil publikationerne i SUS på sus@sus.dk eller tlf. 33 93 44 50.

Seksuelle overgreb på mennesker med handicap: Et litteraturstudie.

Elsebeth Kirk Muff, Socialt Udviklingscenter SUS, 2001. 148 sider, illustreret, med litteraturhenvisninger og internetadresser kr. 100,-. ISBN: 87-89814-47-9

Rapporten bygger på et internationalt studie af undersøgelser, artikler og undervisningsmaterialer om seksuelle overgreb på mennesker med handicap. Formålet er at beskrive den internationale viden om omfanget og karakteren af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap samt at belyse de erfaringer, der findes om de særlige risikofaktorer for, at mennesker med handicap udsættes for seksuelle overgreb. Rapporten belyser også udenlandsk litteraturs konklusioner og anbefalinger til forebyggelse og behandling.

Forebyggelse og håndtering. Seksuelle overgreb mod mennesker med psykisk funktionsnedsættelse

Elsebeth Kirk Muff, Margit Knudsen, Maria Trangbæk Petersen og Pauline Hagensen, Socialt Udviklingscenter SUS, 2004. 24 sider, kr. 30,-

Dette idékatalog præsenterer konkrete eksempler og viden om hvordan man kan arbejde med at forebygge og håndtere seksuelle overgreb. Idékataloget besvarer spørgsmål som, hvad gør man hvis mistanken opstår, hvem kontakter man og hvor kan der søges hjælp? Idékataloget bygger på en undersøgelse SUS gennemførte i 2004 i 4 kommuner og et amt med fokus på medarbejdernes viden om seksuelle overgreb mod mennesker med psykisk funktionsnedsættelse, herunder medarbejdernes viden om forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb.

4 temahæfter - Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap:

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap: gode råd når skaden er sket

Pernille Grünberger, Socialt Udviklingscenter SUS
2003. 12 sider.
Pris: Gratis

Seksuelle overgreb - nej tak!

Frank Ulmer Jørgensen, Landsforeningen LEV
2002. 12 sider, illustreret, målrettet mennesker med udviklingshæmning.
Pris: Gratis

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap: gode råd om forebyggelse

Pernille Grünberger, Socialt Udviklingscenter SUS
2002. 12 sider, illustreret.
Pris: Gratis

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap: gode råd om tegn på overgreb

Pernille Grünberger, Socialt Udviklingscenter SUS
2002. 12 sider, illustreret.
Pris: Gratis

Find mere viden om seksuelle overgreb, forebyggelse, håndtering, støtte og behandling på

WWW.STOPOVERGREB.DK